

2. Верховодов А. Цифрова трансформація та інновації: що це насправді? URL: <https://medium.com/@untone/цифрова-трансформація-та-інновації-що-це-насправді-f323e11927fe>.
3. Гудзь О.С.Цифрова економіка: зміни цінностей та орієнтирів управління підприємствами. Економіка, менеджмент, бізнес. 2018. No 2 (24). С. 4-12.
4. Різновиди інтернет-реклами /Режим доступу: <https://u.to/qfu3Fg>)
5. Федулова Л. Бізнес-моделі інноваційного розвитку підприємств торгівлі. Вісник Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. 2017. No 3. С. 48-64.
6. Сервіси для перевірки пошукових позицій сайту. /Режим доступу: <https://u.to/Evy3Fg>)
7. Сервіс Serpstat /Режим доступу: <https://u.to/gpT0Dw>
8. Сервіс Semrush /Режим доступу: https://u.to/kJT_EA
9. Сервіс online-аналітики Google Analytics /Режим доступу: <https://u.to/df23Fg>
10. Сервіс Google Search Console /Режим доступу: <https://u.to/qP23Fg>
11. Сервіс перевірки унікальності тексту та його SEO характеристик /Режим доступу: <https://u.to/7RlODw>)
12. Сервіс скорочення посилань /Режим доступу: <https://u.to/>

ВИДИ ПОРУШЕНЬ АВТОРСЬКИХ ПРАВ НА АРХІТЕКТУРНІ ТВОРИ

Терно Ю.В.,

магістрантка архітектури,

Бабенко В.А.,

к. і. н, доцент,

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

м. Дніпро, Україна

Важливим об'єктом авторського права, одною з ключових індустрій, на якій базуються економіки країн, є твори архітектури. Серед всіх сфер людської діяльності, архітектура має найважливіше значення не тільки завдяки її функціональній цінності, а передусім завдяки створенню споруд, що мають духовну та історичну цінність. Твори архітектури – це поєднання в одному об'єкті предметів матеріального світу і результатів творчої

діяльності, що робить їх надзвичайно важливими об'єктами авторського права, які потребують ретельної охорони та захисту. Сьогодні питання трактування і використання законодавства в сфері авторських прав на твори архітектури залишається відкритим для України. Архітекторам та дизайнерам все ще доводиться стикатися з порушеннями щодо своїх інтелектуальних прав на проекти через прогалини в законах і їх неповну регламентацію, а також через недостатню інформованість та обізнаність архітекторів в даній сфері.

Проблеми охорони прав інтелектуальної власності на твори архітектури вивчають такі вчені, як: А. Вербицька, А. Солонар, Е. Греков, Е. Гнатченко. Однак проблема вивчена недостатньо та потребує подальших наукових розвідок [1, 2]. Сьогодні порушення прав авторів архітектурних об'єктів – архітекторів, проєктантів, дизайнерів стали поширеним явищем, тому правове регулювання цих відносин також потребує наукового дослідження.

Згідно зі Статтею 8. Закону України «Про авторське право і суміжні права», об'єктами авторського права є твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва, а також ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи і пластичні твори, що стосуються архітектури [3].

Оскільки архітектурний проєкт, як зазначено вище, визнається об'єктом авторського права, то його незаконне використання (в тому числі в рамках його реалізації) буде кваліфікуватися як порушення виключного права на твір, що дозволяє власникові виключних прав вимагати відшкодування збитків або виплати компенсації. Аналізуючи форми порушень в архітектурній діяльності, можна виділити основні, найбільш поширені: плагіат; піратство; виконання проєкту без згоди автора та без його участі в реалізації; внесення змін до архітектурного проєкту в процесі його реалізації без узгодження з автором; зміни в реалізованому проєкті; порушення прав на твори архітектури як товарної марки; свобода панорами.

Оприлюднення, повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору вважається плагіатом. Плагіат в архітектурній діяльності має такі різновиди:

- *навмисний* – тотальне або часткове копіювання чужого архітектурного проекту, практично без змін, яке видається за свій інтелектуальний продукт. Як правило, таке копіювання вважається адміністративними та кримінальними злочинами.

- *ненавмисний* – поширення чужої праці під своїм ім'ям, помилково прийнятого як власний твір, в результаті необізнаності або незнання про існування автора на цю працю. Довести ненавмисний плагіат надзвичайно важко, адже в першу чергу потрібно обґрунтувати сам факт ненавмисності[9].

Також плагіат в архітектурі може бути:

- *прямий* – для плагіату береться цілісний об'єкт: готовий дизайн, інтер'єрне рішення, плани будинку, а то і вже готові та реалізовані архітектурні проекти.

- *частковий* – вихідний проект був так чи інакше перероблений. Наприклад в готовому дизайні інтер'єру будуть використані інші кольори, а розташування меблів дзеркально відображено.

- *запозичення* – можуть бути як креативними, так і грубими. Але уникнути їх неможливо – будь-яка творчість спирається на щось: природу, явища, іншу творчість [10].

Одним з прикладів креативного запозичення може бути проект, здійснений в українському архітектурному середовищі. Так, користувачі соцмереж знайшли прототип будівлі Театру на Подолі, побудованому в 2016 році харківським архітектором Олегом Дроздовим. Він здається зовнішньо схожим на будинок, який звели у Великій Британії ще у 2012 року. Ця вікторіанська промислова цегляна будівля розташована на краю кварталу-музею декоративної промисловості на вул. Шорехем у британському місті Шеффілд. Цікавим є ще одне запозичення – будинок у Львові на вулиці Шота

Руставелі після реставрації кам'яниці у 2017 році, що належить до спадщини ЮНЕСКО [5]. Тепер вже він зовні нагадує театр на Подолі у Києві.

Іншим видом порушень авторських прав на твори архітектури є піратство. Піратством вважається протиправне використання об'єктів права інтелектуальної власності, що належать іншим особам, умисно вчинені особою, яка розуміє протизаконний характер цих дій, з метою отримання матеріальної вигоди. Прикладом піратства в архітектурній діяльності може бути точна копія французької каплиці Нотр-Дам-дю-О, яка з'явилася в китайському Чженчжоу в 1994 році [7]. Згодом, після численних протестів проти «піратства в архітектурі», фонд імені Ле Корбюзьє через суд наполіг на знесення підробки.

Виконання проекту без згоди автора та без його участі в реалізації є також порушенням авторських прав архітекторів, яке зустрічається досить часто. Законодавство про авторське право, зокрема ст. 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права», передбачає як важливий важіль захисту об'єкта інтелектуальної власності його реєстрацію. Але, реєстрація авторського права на твір не є обов'язковою, її наявність (чи відсутність) не впливає на виникнення в автора прав на його твір. Адже авторське право виникає з моменту створення твору й вираження його в матеріальному або на матеріальному носії. Авторські права архітектора можуть порушуватися в процесі реєстрації декларації про будівництво через недосконалий рівень урегульованості процедурних питань [2].

Серед інших форм порушень авторських прав архітекторів відбуваються також порушення прав на твори архітектури як товарні марки. Норми законодавства та теоретичні доробки надали можливість, на практиці, реєструвати твори архітектури як знаки для товарів і послуг. Серед найвідоміших будівель, зовнішній вигляд яких та назва є торговельними марками, найбільш відома найвища будівля в світі Burj Khalif та лондонський хмарочос «The Shard».

Прикладом з судової практики європейських країн є компанія Apple, яка в 2010 році зареєструвала об'ємну торговельну марку в США. Вона являла собою інтер'єр та фрагмент фасаду магазину, в якому заявник збирався продавати та обслуговувати відповідні товари. Однак, міжнародна торговельна марка № 1060321 отримала відмову в реєстрації в Патентному відомстві Німеччини з наступним формулюванням: знак не асоціюється з заявником, а конкуренти можуть вільно використовувати столи, вітрини та вікна в своїх оффлайн магазинах. Відмову було оскаржено у Федеральному Патентному суді Німеччини, котрий звернувся до Суду справедливості. У липні 2014 року суд постановив: «Зовнішнє та внутрішнє оформлення магазину без точної вказівки розмірів та пропорцій може бути зареєстровано як торговельна марка для послуг роздрібної торгівлі тими товарами, котрі будуть продаватись в магазині, якщо позначення не являє собою невід'ємну частину пропозицій з продажу товарів – тобто придатне для надання інших оплачуваних послуг (наприклад навчальні заняття з користувачами)»[1].

Зміни в реалізованому проекті архітектора ще одна розповсюджена форма порушень в архітектурній діяльності. Будь-який готовий проект будівлі є чієюсь авторською роботою з відповідним правом на її захист. В документації повинні бути прописані допустимі зміни, вихід за рамки яких вважатиметься порушенням авторських прав. Тому, якщо клієнту сподобався проект в цілому, але він хоче внести деякі зміни в нього, він повинен отримати на це відповідний дозвіл автора. В іншому випадку – це серйозне адміністративне порушення. Якщо ж коригування не впливає на загальну концепцію будівлі, не змінює його фасад і форму, то можна обійтися без таких формальностей. Наприклад, до незначних змін відносяться: збільшення або зменшення розміру вікон, усунення або інше розміщення перегородок, вибір інших будівельних або опоряджувальних матеріалів аналогічної якості. Все інше, може бути визнано порушенням авторських прав[8].

Свобода панорами обмежує авторські права на архітектурний об'єкт або скульптуру, зокрема не дає можливості вживати заходів щодо порушення

авторських прав відносно фотографа чи будь-кого, хто поширює зображення. Свобода панорами стосується лише сучасної архітектури та мистецтва. Через певний час після смерті автора або останнього зі співавторів, творча робота переходить у суспільне надбання. У більшості країн, в тому числі і в Україні, цей термін становить 70 років. Багато країн мають законодавчо закріплену свободу панорами, яка обмежує сферу дії авторського права і дозволяє публікувати фотографії громадських місць або фотографії зроблені з громадських місць [6].

Наразі все частіше розглядаються питання про порушення авторського права на архітектурні споруди. Авторське проектування завжди містить в собі значну творчу складову, а значить в результаті створюються охоронювані законом результати інтелектуальної діяльності. При укладанні договору, рекомендовано вказувати, що ціна включає в себе тільки вартість робіт (компенсацію витрат і винагороду виконавця за роботу - п. 2 ст. 709 ЦК України) і не включає винагороди за передачу інтелектуальних прав, яке може бути істотно вище ціни договору підряду. Отримавши цінну річ - матеріальний носій, - замовник ніяких інтелектуальних прав не отримує. Автор же, який передає авторські права, повинен отримати винагороду - роялті. Доповнювати і переробляти проекти, креслення, макети можна тільки при оформленій згоді автора або правовласника.

Список використаних джерел:

1. Вербицька, А.О. Архітектурні твори як об'єкти права Інтелектуальної власності. Тенденції та інновації / Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки» // – 2018. - №4 (9).
2. Солонар, А.В. Питання захисту авторського права у сфері архітектури й містобудування: практичний аспект [Текст] / А.В. Солонар, О.В. Солонар // Порівняльно-аналітичне право. – 2016. - №4. – С. 157-160.
3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.

4. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 34. – Ст. 343.

5. Архітектор відповів на скандал навколо львівського «театру на Подолі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukranews.com/ua/news/509905-arkhitektor-vidpoviv-na-skandal-navkolo-lvivskogo-teatru-na-podoli>)

6. Як не порушити авторське право на об'єкт архітектури? [Електронний ресурс]/Ганна Ляшенко//. –Режим доступу: https://zib.com.ua/ua/99093-yak-ne-porushiti-avtorske-pravo-na-obekt-arhitekturi_-dumka.html)

7. Архитектурное пиратство Поднебесной [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hist-etnol.livejournal.com/6747737.html>

8. Как внести изменения в проект дома на этапе строительства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://innstroy.ru/enciklopedija-stroitelstva/kak-vnesti-izmeneniya-v-proekt-doma-na-etape-stroitelstva>)

9. Как украсть дом: плагиат в архитектуре [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.prostranstvo.media/kak-ukrast-dom-plagiat-v-arhitekture/>

10. Плагиат и заимствование в архитектуре и интерьере [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.topdom.info/article/catarticle1/articlenews438.php>

РОЗВИТОК ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

*Тимофєєв І.
магістрант
науковий керівник Перетокін А. Г.
к.і.н., доцент кафедри українознавства,
документознавства та інформаційної діяльності
ПДАБА,
м. Дніпро, Україна*

Більшість екологічних проблем, а також їх наслідки носять трансграничний характер, а деякі з них є глобальними, завдяки чому вже на